

Enligt sändlista

BILDANDE AV
Ljusmorbergets naturreservat

Objektnummer	2046798
Län	Västernorrland
Kommun	Sundsvall
Socken	Indal
Fastighet	Indals-backen 2:13 Indals-backen 1:7
Markägare	Privat
Förvaltare	Länsstyrelsen
Lägesbeskrivning	6 kilometer väster om Indal
Mittpunkt	x: 601743,9 y: 6939433 (SWEREF 99)
Areal [hektar]	84,6
Prod skogsmark [ha]	70,9
Naturtyper [ha]	Granskog 24 Barrblandskog 16,3 Våtmarksimpediment 12,3 Barrsumpskog 10,9 Tallskog 10,3 Lövblandad barrskog 9 Bergimpediment 1,2 Triviallövskog 0,4 Vatten 0,2

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att de föreskrifter som framgår av detta beslut ska

gälla beträffande naturreservatet.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken gäller från den dag de vinner laga kraft. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller från kungörelsedatum även om beslutet överklagas.

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan.

SYFTE

Området skyddas i syfte att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer, närmare bestämt ett barrnaturskogsområde med tillhörande vattenmiljöer och våtmarker. Skogen består av såväl grandominerade delar som brandpräglade talldominerade delar.

Skogen har och håller på att bilda mycket av de strukturer, såsom äldre och döda stående och liggande träd, som är kännetecknande för ett naturligt fungerande skogsekosystem. Börkelån är ett biologiskt väl fungerande vattendrag som är utpekad som ett nationellt värdefullt vatten och hyser reproducerande flodpärlmussla.

Syftet ska uppnås genom att den grandominerade delen och våtmarksmiljöerna får utvecklas fritt efter naturligt förekommande processer. I vattenmiljöerna kan restaureringsåtgärder bli aktuella. För att gynna naturvärden knutna till brandpräglad skog kan naturvårdsbränningar komma att genomföras i den talldominerade delen av reservatet.

Inom ramen för ovan stående syfte kan mindre anordningar för friluftsliv komma att ställas i ordning.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden.

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 uppföra byggnad, mast, brygga eller annan anläggning på mark eller i vatten.
- 2 bedriva täkt (inklusive vattentäkt), anordna upplag, borra, spränga, schakta, gräva, muddra, vaska efter guld eller andra ämnen, utfylla, tippa eller på annat sätt skada mark, block och vattenmiljöer.
- 3 dika, dikesrensa eller dämna.
- 4 anlägga luft-, vatten- eller markledning, stängsel eller hägnad.
- 5 anlägga väg, stig, bro eller spång.
- 6 bedriva skogsbruk; avverka eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar, samt utföra annan skogsvårdsåtgärd.
- 7 sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, mineral- eller gödningsämnen. Föreskriften gäller ej kalkning i Börkelåns avrinningsområde.

- 8 inplantera djur, växter eller andra organismer. Denna föreskrift gäller dock ej utsättning av fisk, utan dylik verksamhet regleras i förordning om fisket vattenbruket och fiskenäringen (1994:1716).
- 9 framföra motordrivet fordon. Förbudet gäller inte snöskoter på snötäckt mark samt uttransport av fällda älgar, björnar och annat högvilt, varvid risken för skador på mark och vegetation ska minimeras.
- 10 upplåta mark för militär övningsverksamhet.
- 11 uppföra jaktorn utan länsstyrelsens tillstånd.
- 12 riva bäverdämmen.

B. Föreskrifter om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt att tåla intrång enligt 7 kap. 6 § miljöbalken.

Markägare och innehavare av särskild rätt förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodosäkra ändamålet med reservatet:

- 1 upphuggning och markering av reservatsgränsen.
- 2 uppsättning av informationstavlor.
- 3 undersökningar av mark, vatten, vegetation, fisk och annat djurliv, samt markering av därtill hörande ytor.
- 4 kontrollerade naturvårdsbränningar med eventuella därtill hörande åtgärder för att upprätthålla säkerheten, som exempelvis selektiva huggningsingrepp och anläggande av mineraljordssträngar. Föreskriften gäller bara i markerade områden på beslutskartan, se bilaga 1.
- 5 selektiv avverkning och uttransport av gran innan naturvårdsbränning. Åtgärden syftar till att få ett bra bränningsresultat genom tillräcklig upptorkning av fältskiktet. Föreskriften gäller bara i markerat område på beslutskartan, se bilaga 1.
- 6 anläggning av sedimentationsbassänger eller andra åtgärder i syfte att motverka grumling från vägområde.
- 7 återställning av tidigare flottledsrensade sträckor i vattendrag.
- 8 restaurering av lekbottnar.
- 9 avlägsnande av främmande arter; exempelvis contortatall och lupiner.
- 10 avverkning av träd som växer på kulturlämningar.
- 11 fällning av enstaka träd intill vattendrag, alternativt tillförsel av död ved från annan plats, för att skapa substrat åt skapania-mossor.
- 12 anläggande och underhåll av mindre friluftsanordningar såsom exempelvis spång, bro, vindskydd, rastplats och stigar.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 fälla eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd

och buskar.

- 2 plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort mossor, lavar eller svampar, med undantag för plockning av icke fridlysta marklevande svampar.
- 3 genom grävning eller på annat sätt skada mark, block och vattenmiljöer.
- 4 insamla eller föra bort insekter eller andra ryggradslösa djur.
- 5 framföra motordrivet fordon. Förbudet gäller inte snöskoter på snötäckt mark.
- 6 uppföra anläggning, såsom vindskydd, koja, bänk, spång, bro, stängsel, ledning, mast eller torn.
- 7 sätta upp skylt, tavla, affisch eller göra inskrift.
- 8 genomföra tävlingar, lägerverksamhet eller andra arrangemang utan länsstyrelsens tillstånd.
- 9 klättra i boträd eller på annat sätt medvetet störa eller skada djurlivet.
- 10 vaska efter guld eller andra ämnen.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för underhåll av befintlig väg som gränsar till reservatet i norr. Träd som har fallit eller hotar att falla över väg, får kapas och ska lämnas i reservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för rivning av bäverdämmen som påverkar väg eller annat område utanför reservatet. Observera att dylik rivning regleras i 29 § jaktförordningen (1987:905). All rivning ska föregås av samråd med länsstyrelsen.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för bedrivande av renskötsel, inklusive exempelvis snöskoterkörning, i enlighet med bland annat rennäringslagen (1971:437) och terrängkörningsförordningen (1978:594).

Den geografiska begränsningen i föreskrift B4 ska inte hindra vattentag ur Öratjärnsbäcken vid naturvårdsbränning.

Tillstånd enligt föreskrift C8 kan innebära att undantag ges från flera föreskrifter. För verksamheten gäller att eventuell åverkan inte annat än alldeles obetydligt får påverka de värden som reservatet syftar till att bevara.

Föreskrift C9 ska inte hindra ringmärkning av fågel i enlighet med övrigt regelverk.

Länsstyrelsen kan ge tillstånd för vetenskapliga undersökningar som innebär någon form av markering, fällfångst eller annan åverkan, under förutsättning att denna åverkan inte annat än alldeles obetydligt påverkar de värden som reservatet syftar till att bevara. Vetenskapliga undersökningar som inte innebär markering av provytor eller annan åverkan är tillåtna i reservatet. Vidare ska föreskrifterna inte hindra att i vetenskapligt syfte ta minsta möjliga mängd belägg för artbestämning av exempelvis svampar eller insekter. Observera dock att insamling av vissa arter även kan vara reglerad i artskyddsförordningen (2007:845).

Föreskrifterna ska inte hindra de åtgärder som krävs för att bekämpa okontrollerad brand i reservatet. All sådan bekämpning bör ske med så skonsamma metoder som möjligt och

med största hänsyn till mark, vegetation och vatten.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., ansvarar länsstyrelsen för förvaltningen av reservatet. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att utföra de åtgärder som anges ovan under B och vars utförande beskrivs närmare i skötselplanen.

Föreskrifterna under C gäller även fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet när de inte nyttjar sin rätt att bruka fastigheten.

SKÄLEN FÖR BESLUT

Områdesbeskrivning

Reservatsområdet ligger ungefär fyra kilometer söder om Indalsälven och är svagt till måttligt kuperat, förutom i sydost där det sluttar brant upp mot toppen av Ljusmorberget. Den ligger 270 meter över havet vilket betyder att hela området ligger nedanför högsta kustlinjen. I norr rinner Börkelån parallellt med och alldeles intill en skogsbilväg. Näverskomyran i reservatets centrala del utgör lägsta punkten i området, 200 meter över havet. Genom myren rinner Öratjärnsbäcken. Berggrunden består främst av granit med inslag av bland annat pegmatit. Dominerande jordarter är morän med partier av torv.

Väster om Näverskomyran dominerar gammal grannaturskog på frisk till fuktig mark. Det finns rikligt med död granved, både som lågor i olika nedbrytningsstadier och som stående döda träd. Medelåldern bedöms i huvudsak vara omkring 120 år utom i mittdelen där den är högre genom ett påtagligt inslag av äldre granar, vissa så gamla som 300 år. Här finns också enstaka mycket gamla och grova tallar. I norr finns inblandning av ganska klen björk och det är gott om björklågor. Enstaka grövre och äldre björk och asp finns spridda i området.

Längs Öratjärnsbäcken finns inblandning av planterad ungefär 30-årig contortatall på en cirka 150 meter lång och 25 meter bred sträcka.

Skogen söder om Näverskomyran utgörs av gammal och talldominerad naturskog. De högsta naturvärdena återfinns på Ljusmorberget, där de flesta tallar är mellan 170 år och 370 år gamla. Där finns också en anmärkningsvärt stor mängd död tallved, framförallt stående som torrakor men även en hel del liggande på marken. Det är länge sedan det brann i området, men man kan hitta gamla brandljud som är övervallade. På de äldsta tallarna och på vissa torrakor och brandstubbar finns det öppna brandljud med spår av två bränder. Vid bergets fot finns en bård med grannaturskog. Längre västerut finns ett bestånd med 200-åriga tallöverståndare och yngre inväxt av gran. Norr och sydost om den lilla myren i söder växer lågproduktiv tallskog med ett litet inslag av död ved.

Rödlistade arter knutna till gran som setts i området är ullticka (väl spridd), rosenticka, doftskinn, gränsticka, granticka, gammelgransskål, garnlav (rikligt förekommande), violettgrå tagellav, vedflikmossa (samtliga NT*) samt rynkskinn och ulltickeporing (VU*). Motsvarande tallarter som noterats är tallticka och spår av reliktbock (båda NT*). På lövträd finns lunglav och stor aspticka (båda NT*). Orkidéerna knärot (NT*), korallrot och spindelblomster finns i området. Bland fåglar har lavskrika, tjäder och spår av tretåig

hackspett (NT*) observerats.

Börkelån är utpekad som ett nationellt värdefullt vatten och hyser reproducerande flodpärlmussla (EN*). Sedan 1993 har ett kalkningsprogram pågått i åns avrinningsområde, i syfte att minimera försurningens effekter på akvatiska organismer. Ett effekttuppföljningsprogram är kopplat till kalkningen omfattande vattenkemisk provtagning, elfiske, provtagning av bottenfauna och inventering av flodpärlmussla. Under mätperioden har pH-värdet i vattendraget höjts något och bottenfaunaprover visar på en förbättring av antalet arter sedan kalkstart. En utvärdering av kalkningsprogrammet håller på att tas fram av länsstyrelsen.

Två av provlokalerna för inventering av flodpärlmusslor ligger inom reservatsområdet. Mellan åren 1991 och 2001 visade inventeringen på en hög åldersstruktur med enbart förekomst av stora individer, beståndet bedömdes då som minskande. År 2004 började det dyka upp musslor mindre än 5 cm vilket visade att det skett en förnygring av populationen. Vid 2018 års inventering kunde det glädjande konstateras att förnygringen av små musslor var omfattande, vilket visar att musselbeståndet har blivit livskraftigt. Även öringbeståndet i ån är livskraftigt.

Andra fiskarter som påträffats vid elfiske är bäcknejonöga och stensimpa. Utter (NT*) har noterats vid flera tillfällen sedan 2010. Bäver finns i vattensystemet, men inom reservatsområdet finns för närvarande inga bäverdammar.

Vattendraget är biotopkarterat år 2005 och det finns inga uppgifter om att vattendraget är flottledsrensat i den del som ingår i reservatsområdet. Dock saknas bedömning från vissa sträckor varför rensning kan förekomma.

I anslutning till en vägtrumma, har finsedimenttransport ner i Börkelån observerats vid ett tillfälle 2017.

Nära den östra reservatsgränsen cirka sextio meter norr om Näverskomyran ligger en kolbotten.

Reservatet berörs av två sträckningar av samfälliga vägar, redovisade vid laga skifte 1864. Den norra vägen kallades förr vintervägen, då den användes vintertid när man körde ut virke med häst. Det var vanligt att vintervägar gick över myrar. Den södra kallades för nybyggarvägen eftersom den ledde till Nybyggaråsen som ligger några kilometer västerut. (Källa: Bernt Strömberg, Indal.) De gamla vägarna har idag till stor del vuxit igen och försvunnit till följd av avverkningar. I reservatsområdet kan de ännu skönjas som stigar, se bilaga 1.

I södra delen av Näverskomyran låg tidigare en slåtteräng som kallades Näverskoänget. På den mindre myren vid södra reservatsgränsen låg en annan slåtteräng som kallades Gammelskoänget. Båda dessa slåtterängar finns utsatta på storskifteskartan från 1798. I närheten av reservatsområdet har det tidigare legat flera fäbodan och torpställen, varför man kan utgå från att skogsbete tidigare har präglat skogarna i området.

Vad namnet Näverskomyran kommer från är inte klarlagt, men en gissning är helt enkelt att

det växte björk på myren från vilken man hämtade näver till skor.

En ljusmor var i äldre tider en benämning på en kvinna som tillkallades för att hjälpa till vid förlösningar, det vill säga dåtidens barnmorska. Det finns dock ingen känd förklaring till varför Ljusmorberget heter som det gör.

Reservatet ligger inom Raedtievaerie, Jijnjevaerie, Voernese och Jovnevaerie samebyar.

Området besöks i ringa omfattning av allmänheten.

Sammantaget utgörs de prioriterade bevarandevärdena av ett barrnaturskogsområde med skyddsvärd kryptogamflora och en del av ett vattendrag klassat som nationellt värdefullt.

*) NT= nära hotad, VU= sårbar, EN= starkt hotad, enligt 2015 års rödlista.

Ärendets beredning

Vid avverkningsplanering 2014 på fastigheten Indals-backen 2:13, konstaterade några ombud från SCA Skog att mycket av skogen väster om Näverskomyran hyste höga naturvärden. SCA:s naturvårdsspecialist besökte också området och bekräftade att på cirka 30 hektar var naturvärdena så höga att SCA inte skulle kunna åta sig en avverkning, vilket markägarna informerades om. 2015 kontaktade en av markägarna Skogsstyrelsen och frågade dem om det fanns möjlighet att ge skogsområdet ett formellt skydd. På grund av områdets storlek skickade Skogsstyrelsen frågan vidare till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen inventerade området och kringliggande skog under 2015/2016 och konstaterade att det också på Ljusmorberget och sydväst därom fanns gammal skog med höga naturvärden. 2016 inledde länsstyrelsen en reservatsbildning, i vilken även en liten del av fastigheten Indals-backen 1:7 inkluderades. Ärendet är ett så kallat komet-ärende, vilket innebär att det initierades av att en intresseanmälan om formellt skydd av skog inkom från en markägare. Komet är en förkortning av "kompletterande arbetsmetod för formellt skydd av skog".

Reservatsområdet utgör ett naturvårdsobjekt hos länsstyrelsen (objektnummer 81582).

I Sundsvalls kommuns översiktsplan från 2014 finns det planerade reservatsområdet redovisat som ett naturvårdsobjekt. Det finns inga motstående intressen redovisade. Vad gäller vindkraft visar översiktsplanen liksom ett tematiskt tillägg om vindkraft från 2012, att södra delen av reservatet hör till ett område där vindkraftsutbyggnad av olika omfattning kan prövas. Norra delen av reservatet hör till ett område där endast lov för gårdkraftverk kan medges.

Avtal om intrångsersättning har träffats mellan markägarna och staten under sommaren 2018.

Inför remissbehandlingen har information hämtats från digitalt underlagsmaterial från mineralrättsregistret. Därvid har inga motstående intressen eller andra försvårande omständigheter påträffats.

Remissyttranden har inkommit från Skogsstyrelsen, Sametinget, Sveriges geologiska undersökning och Birdlife Medelpad.

Skogsstyrelsen har inget att erinra och Sveriges geologiska undersökning avstår från att yttra sig i ärendet. Birdlife Medelpad uttrycker att de är positiva till reservatsbildningen.

Sametinget ser i grunden positivt på bildandet av naturreservatet. Samtidigt framför de att reservatet inte får inskränka möjligheterna för det samiska folket att kunna bedriva och utveckla renskötsel och andra samiska näringar. Sametinget anser vidare att det både i reservatets syfte och i skötselplanen ska framgå vilken betydelse området har för renskötseln. De anser att det ska framgå inom vilka samebyar det planerade reservatet ligger; nämligen Raedtievaerie, Jijnnevaerie, Voernese och Jovnevaerie och att samråd ska ske med dessa innan någon större skötselåtgärd vidtas. Sammanfattningsvis vill Sametinget att berörda samebyars inställning inhämtas och beaktas innan länsstyrelsen fattar beslut om bildande av naturreservatet.

Vid kontakt med samebyarna har Voernese och Jijnjevaerie svarat per telefon att de inte behöver få remissen skickad till sig för yttrande, då reservatsområdet ligger i utkanten av deras verksamhetsområde och därför sällan utnyttjas. Raedtievaerie har önskat få remissen för påseende, varefter de har meddelat att de inte har något att erinra mot reservatsbildningen. Jovnevaerie har blivit delgivna remissen och inte lämnat några synpunkter.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har beaktat de vid remissförfarandet inkomna synpunkterna från Sametinget dels genom bearbetning av beslut och skötselplan, dels genom att kontakta de fyra berörda samebyarna för att ge dem möjlighet att yttra sig. I beslutets områdesbeskrivning och i skötselplanen har skrivits in vilka samebyar som ligger inom reservatsområdet. I syftet har dock inte något om renskötsel skrivits in, då syftet med reservatet inte är att värna den.

Anledningen till att inte några samebyar har förelagts att yttra sig vid det ordinarie remissförfarandet, är att länsstyrelsen i det här området generellt inte betraktar några samebyar som sakägare vid reservatsbildning. Detta enligt det kartunderlag som länsstyrelsen 2009 tog fram i samråd med länets alla samebyar (511-1121-2009). Det har sedan dess använts för att avgöra vilka samebyar som betraktas som sakägare vid reservatsbildning. Sametinget har inför detta reservatsbeslut för första gången varit remissinstans, och de känner inte till ovan nämnda samråd och underlag. Samtliga här berörda samebyar har fått frågan om de vill göra ett förnyat samråd för att uppdatera kartunderlaget som säger inom vilket område de ska betraktas som sakägare. De har alla ställt sig positiva till detta, varför länsstyrelsen planerar ta initiativ till det. Sametinget kommer då också att involveras i samrådet.

Områdets skogar har påverkats av tidigare huggningar men har därefter i huvudsak stått opåverkade av rationellt skogsbruk. Detta har resulterat i en skog som har och håller på att bilda skogsbiologiskt viktiga strukturer, såsom gamla träd och död ved. Dessa värden är ovanliga i dagens av skogsbruk präglade landskap och av grundläggande vikt för att bevara livsformer knutna till områden med mer naturlig skogsdynamik. Naturvärdena i området är

följaktligen oförenliga med konventionella skogsbruksmetoder och annan exploatering. Genom naturreservatsbildning undanröjs exploateringshot och förutsättningarna för bevarande av skogsmiljöerna, med därtill hörande strukturer, processer och arter förbättras.

I den talldominerade delen av naturreservatet har det tidigare brunnit och naturvårdsbränning bedöms för framtiden vara den biologiskt mest ändamålsenliga skötseln. Beslut och skötselplan har därför utformats för att möjliggöra bränning även om det finns flera faktorer som gör att det är ovisst om en sådan kommer att komma till stånd. Området ligger inte i något av de prioriterade bränningslandskap som pekats ut i länsstyrelsens vägledning för naturvårdsbränning (Rapport 2015:3, Vägledning för naturvårdsbränning i statligt skyddade områden i Västernorrland 2015-2021.) Dessutom saknas naturliga avgränsningar för bränning i reservatsområdet vilket gör att det kommer att bli relativt kostamt att upprätthålla säkerheten vid en bränning.

I den händelse en hotad art påträffas eller kunskapsläget ändras för en i dag känd art i reservatet, och det långsiktiga bevarandet av arten inte bedöms tryggat med nuvarande förvaltningsinriktning, skulle det kunna finnas skäl att utfärda en dispens som möjliggör åtgärder nödvändiga för arten. Sådan eventuell dispens ska motiveras av aktuell, välgrundad biologisk kunskap. Vidare bör eventuella åtgärder långsiktigt följas upp och berörda delar dokumenteras före och efter åtgärd. En eventuell dispens förutsätter att särskilda skäl föreligger i enlighet med miljöbalken 7 kap. 7 §, vilket innebär att åtgärderna måste vägas mot de värden som utgjort grund för tillkomsten av detta områdesskydd.

Länsstyrelsen bedömer att området signifikant bidrar till uppfyllandet av miljömålen "Levande skogar", "Ett rikt växt- och djurliv", och "Levande sjöar och vattendrag" samt att ett formellt skydd är i enlighet med länsstyrelsens och Skogsstyrelsens strategi för områdesskydd på skogsmark i länet från december 2005, reviderad 2017. Avgörande urvalskriterier har varit områdets höga värden på beståndsnivå, och att en intresseanmälan om formellt skydd har kommit in från en av markägarna.

Vidare bedömer länsstyrelsen att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan och med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken att det för att bevara ovan nämnda naturvärden finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat, samt att förordna om föreskrifter för området och att fastställa en skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för områdets naturvärden bör föreskrifterna bland annat omfatta förbud mot såväl exploateringsföretag som skogsbruk i området.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill klaga över detta beslut ska skriva till regeringen, men skicka eller lämna skrivelsen till länsstyrelsen, e-post vasternorrland@lansstyrelsen.se, eller postadress Länsstyrelsen, Enheten för skyddad natur, 871 86 Härnösand.

Skrivelsen ska ha kommit in inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. I

skrивelsen ska anges vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ytterligare upplysningar önskas, kontakta Åsa Michold, telefon 0611-34 92 11, asa.michold@lansstyrelsen.se.

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, i Post- och Inrikes Tidningar samt i Sundsvalls Tidning. Den dag kungörelsen varit införd i ortstidning anses berörda ha fått del av beslutet.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har även deltagit Therese Flodin, länsjurist, Sofia Rosendal, planhandläggare samt Torbjörn Engberg, enhetschef vid Enheten för skyddad natur.

Berit Högman
landshövding

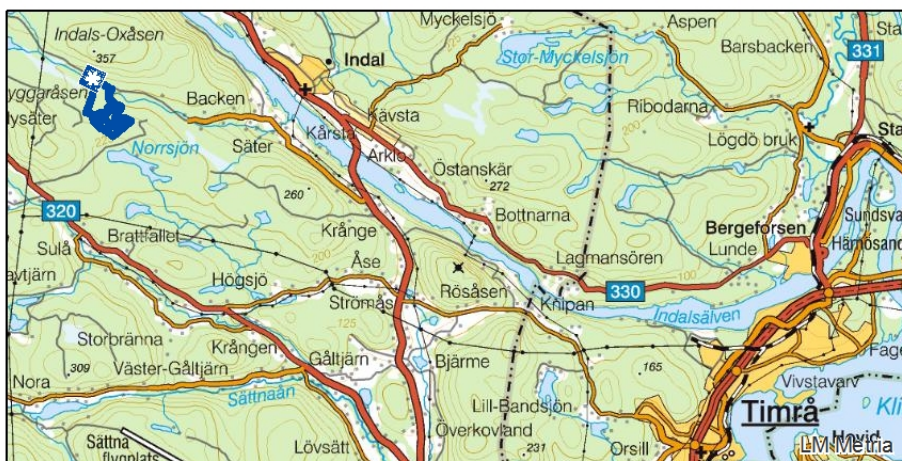
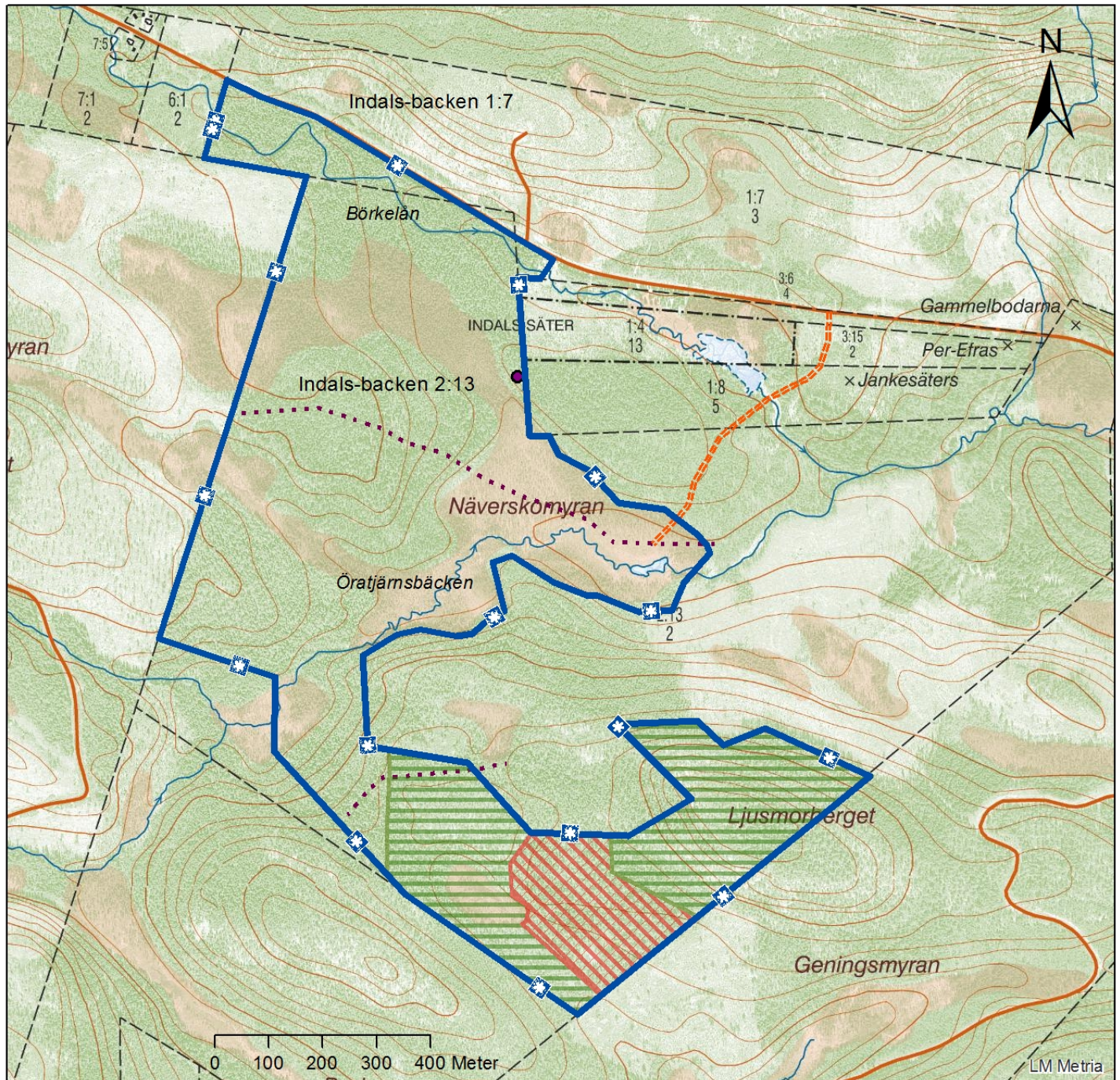

Åsa Michold
naturvårdshandläggare

Bilagor

- 1 Beslutskarta
- 2 Sändlista
- 3 Skötselplan

Ljusmorbergets naturreservat

Bilaga 1
Beslutskarta
2019-06-07
Dnr: 511-385-16

- Reservatsgräns
- § B4 gäller här
- § B4 och B5 gäller här
- anslutande stig
- stig/samfärdig väg
- Kolbotten

© Länsstyrelsen Västernorrland
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Skötselplan för *Ljusmorbergets naturreservat*

Denna skötselplan används lämpligast tillsammans med det beslut som utgör grunden för denna skötselplan. I beslutet återfinns viktig information såsom beslutsmening, syfte, föreskrifter och en sammanfattande beskrivning av området.

Gränser

Reservatet ska märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) genom målning på träd inom reservatet i gränsgatan och uppsättning av stolpar med reservatsbricka i gränsvinklar och där det är naturligt för besökare att korsa reservatsgränsen.

Brand

Om okontrollerad brand uppkommer inom reservatet bör släckning inriktas mot naturliga avgränsningar och mot reservatets ytterkanter om räddningschefen anser att branden härmed slutligen kan bekämpas. All eventuell brandbekämpning bör ske med så skonsamma metoder som möjligt och med största hänsyn till mark, vegetation och vatten.

Servitut och samfälligheter mm

Den skogsbilväg som leder till reservatet är en gemensamhetsanläggning, Sundsvall Unåsen ga:1, förvaltd av Sundsjövägens vägsamfällighet. Träden närmast vägen utgör reservatsgräns, vägen och vägdiket ligger alltså utanför reservatet. Länsstyrelsen kommer efter reservatets bildande att överta skälig andel i gemensamhetsanläggningen från de i reservatet ingående fastighetsägarna.

Längs den sträcka av Börkelån som ingår i reservatet är fisket samfällt. Samfälligheten är registrerad i fastighetsregistret som Indals-backen fs:2, i vilken nio fastigheter ingår. Reservatsbeslutet reglerar inte fisket.

Reservatsområdet berörs av två sträckningar av samfällda vägar som är redovisade på kartan från laga skifte 1864. Vägarna har delvis vuxit igen och kan idag skönjas som stigar, se skötselkartan. Utanför reservatsområdet har de samfällda vägarna till stor del försvunnit i samband med avverkningar. Reservatsföreskrifterna tillåter underhåll av befintliga stigar.

Både Indals-backen 2:13 och 1:7 berörs av färdsservitut tillkomna vid laga skifte. De uttrycker att markägare ska ha rätt att färdas över varandras skiften när det finns behov av det, till exempel vid körning i skogen vintertid. Idag finns det ett utbyggt skogsbilvägnät som betjänar omkringliggande fastigheter, varför servitutet inte utnyttjas längre. Servitutet innebär således

inte att det finns något behov av undantag från föreskrifterna.

Jakt

Jakträtten i reservatet innehas av respektive markägare. Backens jaktlag arrenderar jakten i reservatet och kringliggande område.

Reservatsföreskrifterna reglerar inte jakten i sig men reglerar utövandet enligt följande: Vid uttransport av högvilt får mindre banddriven älgdagare eller fyrhjulig motorcykel användas, varvid risken för markskador och spårbildning ska minimeras (se föreskrift A9). Siktgator får inte röjas (se föreskrift A6). Befintliga jakttorn ägs av jakträttsinnehavaren och ska underhållas eller rivas. Tillstånd för uppförande av nya jakttorn ska sökas hos länsstyrelsen (se föreskrift A11). Av reservatsföreskrifterna följer vidare att varken levande eller döda träd i reservatet får nyttjas till ved (se föreskrift A6). Dessutom bör anslag om pågående jakt sättas upp i anslutning till reservatets informationstavla (se skötselkartan).

Kalkning

Kalkning har pågått i Börkelåns avrinningsområde sedan 1993, i syfte att minimera försurningens effekter på akvatiska organismer. Sundsvalls kommun ansvarar för kalkningsåtgärderna med 100 % statsbidrag. Länsstyrelsen ansvarar för ett effektuppföljningsprogram innehållande vattenkemisk provtagning, elfiske, bottenfaunaprovtagning och inventering av flodpärlmussla. Under mätperioden har pH-värdet i vattendraget höjts något och bottenfaunaprover visar på en förbättring av antalet arter sedan kalkstart. En utvärdering av kalkningsprogrammet håller på att tas fram av länsstyrelsen.

Renskötsel

Inom reservatsområdet ligger fyra samebyar; dessa är Raedtievaerie, Jijnjevaerie, Voernese och Jovnevaerie.

Förvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för förvaltningen av reservatet och tillsynen när det gäller efterlevnaden av reservatsbestämmelserna.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Området har indelats i fem skötselområden, skötselområde 5 omfattar hela reservatet.

Skötselområde 1

Grandominerad naturskogsartad skog på frisk och fuktig mark samt myrar

Övergripande mål

Att skogsmiljön utvecklas fritt efter naturligt förekommande processer och fortsatt skapar strukturer som är kännetecknande för ett naturligt fungerande skogsekosystem, såsom gamla träd och döda stående och liggande träd. Myrarna ska utvecklas fritt efter naturligt förekommande processer.

Åtgärder

■ Framröjning av kolbotten

Norr om Näverskomyran ligger en kolbotten, se skötselkartan. För att lämningens form och karaktär inte ska påverkas negativt bör den hållas fri från träd och ris.

Skötselområdet ska värnas gentemot eventuella framtida naturvårdsbränningar i intilliggande skötselområde och gränsen bör då vattnas innan tändning.

Skötselområde 2

Talldominerad naturskog som delvis är brandpräglad

Skötselområdet är indelat i fyra delområden; A, B, C och D.

Övergripande mål

Att upprätthålla och återskapa skog med brandpräglad bestandsstruktur. Detta innefattar naturskogselement såsom skadade, döda och döende träd, kolad ved samt lågor i olika åldrar och nedbrytningsstadier. Nya generationer av tall kommer upp i de brända områdena. Tallar som skadas i elden bildar kåda för att läka stamskadan vilket på sikt gör veden svårnedbruten. På så sätt kan tallarna bli mycket gamla för att så småningom stå länge som torrakor.

Åtgärder

■ Bränningsplan

I en bränningsplan ska noga klargöras hur bränningar ska avgränsas och genomföras. De på skötselkartan redovisade delområdesgränserna är ungefärliga och kan i bränningsplanen komma att justeras. Delskötselområde 2 C hyser naturvärden knutna till gran och ska i möjligaste mån värnas mot brand. Bränningsplanen utformas i enlighet med länsstyrelsens vägledning för naturvårdsbränning (Länsstyrelsen Västernorrland, rapport nr 2015:3). Såväl mål med bränningarna som alla nödvändiga säkerhetsåtgärder ska specificeras i planen.

SCA äger fastigheten närmast sydost om Ljusmorberget. Inför bränning i delområde 2 D, föreslås att SCA kontaktas för att höra om de är intresserade av att samarbeta över fastighetsgränsen så att även östra delen av Ljusmorberget inkluderas i bränningen.

■ Uttag av gran innan bränning

I delområde 2 B finns ett ganska stort inslag av gran, mestadels som ett undre och yngre skikt i beståndet. Selektiv avverkning av gran utan specifika naturvärden och uttransport av avverkat virke, kan med fördel göras innan bränning. Det motiveras av att få en snabbare upptorkning av fältskiktet vilket ökar möjligheterna att få ett bra bränningsresultat. Åtgärden syftar också till att öka säkerheten vid bränning, eftersom elden annars via granarna riskerar att spridas upp i kronskiktet vilket skulle göra brandförloppet svårkontrollerat. Dessutom skulle kronbrand leda till en oönskat hög trädmortalitet bland tallarna.

Observera att virke som transporteras ut ur reservatet tillfaller markägaren. Om möjligt kan enstaka delar av uttransporterat granvirke användas till att lägga i Börkelån i syfte att öka mängden död ved i vattnet, se föreskrift B11 och skötselområde 3.

■ Naturvårdsbränning

Ljusmorberget ligger inte inom något av länsstyrelsens prioriterade bränningslandskap*, vilket talar emot att en bränning kommer att prioriteras i reservatet. Eftersom naturvårdsbränning bedöms vara den mest ändamålsenliga skötseln i talldominerade delar, utformas ändå beslut och skötselplan för att möjliggöra åtgärden.

De naturliga förutsättningarna gör att det finns en hel del praktiska svårigheter att ta sig an vid en naturvårdsbränning. Det finns inga naturliga avgränsningar för bränning och närmaste större vattensamling, Norrsjön, ligger på ett avstånd av 400 meter från reservatet. Selektiva huggningsingrepp för att upprätthålla säkerheten kommer förmodligen att behöva göras inför naturvårdsbränning, exempelvis kvistrensning av träd som riskerar att föra elden upp i kronskiktet, eller fällning av döda björkar med eldfängd näver intill yttergränser. Det är mycket troligt att det blir aktuellt att anlägga mineraljordssträngar. Om vattenföringen tillåter kan Öratjärnsbäcken användas som vattentag.

För att gynna olika organismer knutna till brand bör variation i intensitet och bränningsdjup eftersträvas. I möjligaste mån bör äldre, eventuellt sedan tidigare brandljudade, tallar skyddas från att dö i branden. Vissa torrakor och lågor bör skyddas från att fällas eller förbrännas.

* se Rapport 2015:3, Vägledning för naturvårdsbränning i statligt skyddade områden i Västernorrland 2015-2021.

Delområde A	Hög andel tall med hög ålder. Sparsamt med död ved. Hällmarkstallskog i norr och en mindre myr i söder.
<i>Skötsel:</i>	Naturvårdsbränning. Det finns inga motiv att bränna myren men det är inte heller viktigt att den värnas mot brand. Det troliga är att myren på grund av markens fuktighetsförhållanden inte kommer att vare sig brinna eller brännas.
Delområde B	Gamla tallöverståndare och en påtaglig graninväxt.
<i>Skötsel:</i>	Naturvårdsbränning efter uttag av gran. Avverkat virke och ris behöver av säkerhetsskäl köras ut ur reservatet, för att minska mängden brännbart material på marken.
Delområde C	Gammal grannaturskog på frisk till fuktig mark.
<i>Skötsel:</i>	Delområdet hyser naturvärden knutna till gran och ska i möjligaste mån värnas från bränning som ger en beståndsförändrande störning. Området bör vid behov vattnas innan tändning eller skyddas på liknande sätt. Antändning ska inte ske inne i delområdet.
Delområde D	Mycket höga naturvärden genom hög trädålder och en ansenlig mängd död tallved, både stående och liggande.
<i>Skötsel:</i>	Naturvårdsbränning. De mest värdefulla naturvärdesträden och substraten av död ved behöver skyddas vid bränning för att förhindra att de brinner upp.

Skötselområde 3

Börkelån, Öratjärnsbäcken och närmast omgivande kantzoon

Övergripande mål

Att vattendragen fungerar med så naturliga processer och strukturer som möjligt.

Målandikatorer:

- Det finns ingen påverkan av flottledsrensning i vattendragen.
- Börkelån påverkas inte negativt av sedimenttransport från intilliggande väg.
- Vattendragen har tillfredsställande lekbottnar för öring.
- Flodpärlmussla finns i ej minskande populationer.

Åtgärder

- Utredning av åtgärdsbehov

En biotopkartering av Börkelån är gjord 2005. Längs större delen av sträckan som ingår i reservatet är dock ingen bedömning av åtgärdsbehov gjord. Berörd sträcka av ån, liksom Öratjärnsbäcken, behöver därför inventeras för att utreda om det finns behov av återställning efter flottledsrensning, förbättring av lekbottnar eller andra åtgärder.

- Truminventering

En truminventering behöver göras, för att ta reda på om det finns behov av att åtgärda befintliga trummor längs den väg som går parallellt med Börkelån. Finsedimenttransport ner i ån har observerats vid ett tillfälle 2017, vid den vägtrumma som ligger i nära anslutning till vägkorsningen vid reservatets norra kant. Om brister konstateras vid en trumma ska vägsamfälligheten informeras om det.

- Åtgärder för att förhindra grumling

Åtgärder som kan bli aktuella är till exempel anläggning av sedimentationsbassäng och/eller byte av vägtrummor. Alla eventuella åtgärder som har med vägen eller diken att göra, ska ske i samråd med vägsamfälligheten då de ligger utanför reservatsområdet.

- Förbättring av lekbottnar

Vid behov förbättras lekbottnar för öring.

- Inventering av skapania-mossor

En inventering görs för att undersöka om mossor av släktet Skapania finns i vattendraget. Åtgärden gäller i första hand Börkelån, då det inte är troligt att skapanior finns i Öratjärnsbäcken.

- Åtgärder för skapania-mossor

Om skapania-mossor hittas, fälls vid behov enstaka träd in i Börkelån för att säkra lämpliga miljöer för dem. Ett alternativ är att tillföra virke som körts ut från skötselområde 2 B eller från plats utanför reservatet. Med tiden torde åtgärden bli överflödigt, eftersom träd längs med vattendraget i tillräcklig mängd på naturlig väg kommer att falla ner i vattnet. Det är viktigt att åtgärdsprogrammet för skapanior beaktas vid eventuella åtgärder.

- Flottledsåterställning

Återställning av eventuellt tidigare flottledsrensade sträckor.

Skötselområde 4

Barrskogsbestånd med inblandning av contorta

Övergripande mål

Att trädslagssammansättningen består av enbart inhemska trädslag.

Målbildikatorer:

- Det finns ingen contortatall i naturreservatet.

Åtgärder

- Avlägsnande av contortatall

Efter tidigare avverkning längs Öratjärnsbäcken, har contortatall planterats. Idag är den ungefär 30 år gammal. Contortatallarna ringbarkas för att successivt dö stående, alternativt fälls och får ligga kvar i reservatet. Anledningen till att låta dem ligga kvar är att man riskerar att orsaka körsador på marken och skador på andra träd i reservatet, om man skulle transportera ut dem.

Om contortatall påträffas på fler ställen i reservatet, behandlas de på samma sätt.

Skötselområde 5

Information och tillgänglighet

Skötselområdet omfattar hela reservatet.

Övergripande mål

Att låta området vara fortsatt tillgängligt för allmänheten samt att besökare ska få relevant information om området.

Målbildikatorer:

- Aktuell information om området finns på länsstyrelsens hemsida.
- Informationstavla är på plats och i gott skick.

Åtgärder

- Information på hemsida

En beskrivning av reservatet läggs ut på länsstyrelsens hemsida.

- Informationstavla

En informationstavla sätts upp vid skogsbilvägen där stigen mot reservatet börjar. Någon anläggning av parkeringsplats planeras inte.

- Stigar

Från platsen för informationstavlan leder en stig (egentligen en gammal basväg) med spång över Börkelån, fram till reservatet. Indals-backens jaktlag använder idag ovan nämnda stig och spång samt ibland även de gamla stigarna i reservatsområdet. Tills vidare ansvarar jaktlaget för underhåll av entréstigen, spången och stigarna i reservatsområdet.

- Eventuell spång

Om man vill komma direkt in i reservatet från skogsbilvägen, måste man i nuläget ta sig över Börkelån på egen hand. Föreskrifterna möjliggör för reservatsförvaltningen att anlägga en ny spång eller bro över Börkelån, om behov av det skulle uppstå. Likaså öppnar syfte och föreskrifter för att i framtiden anlägga mindre friluftsanordningar såsom exempelvis vindskydd, rastplats eller ytterligare stigar.

Sammanfattning och prioritering av åtgärder

Prio	Åtgärd	Skötsel- omr	Start	Intervall	Finansiering
1	Avlägsnande av contortatall	4	2019	vid behov	reservatsanslag
1	Information på hemsida	5	2019	engångsåtgärd	reservatsanslag
1	Informationstavla	5	2020	engångsåtgärd	reservatsanslag
1	Utredning av åtgärdsbehov	3	2019	engångsåtgärd	reservatsanslag
1	Truminventering	3	2019	löpande tillsyn	reservatsanslag
1	Åtgärder för att förhindra grumling	3	2020	löpande tillsyn	reservatsanslag
1	Framröjning av kolbotten	1	2019	vid behov	reservatsanslag
2	Förbättring av lekbottnar	3	2023	engångsåtgärd	reservatsanslag
2	Inventering av skapania-mossor	3	2019	vart 10:e år	reservatsanslag
2	Åtgärder för skapania-mossor	3		vid behov	reservatsanslag
2	Flottledsåterställning	3		engångsåtgärd	reservatsanslag
2	Stigar	5	2019	vid behov	reservatsanslag
3	Bränningsplan	2	2022	engångsåtgärd	reservatsanslag
3	Uttag av gran innan bränning	2	2023	engångsåtgärd	reservatsanslag
3	Naturvårdsbränning	2	2024	vid behov	reservatsanslag
3	Eventuell spång	5		vid behov	reservatsanslag

Uppföljning

Uppföljning av reservatets syfte och gynnsam bevarandestatus för miljöer och arter är en prioriterad uppgift för reservatsförvaltningen, förutom de åtgärder som anges ovan.

I den grandominerade delen av reservatet bör inventeringar av organismer som normalt förekommer i granskogsmiljö genomföras med cirka tio års mellanrum (vedlevande svampar, insekter, lavar, mossor).

Så länge kalkningsprogrammet i Börkelåns vattensystem pågår, kommer förmodligen effektuppföljningsprogrammet att fortsätta och finnas att tillgå som ett led i reservatets uppföljning. När kalkningsprogrammet och dess uppföljning avslutas finns anledning att fortsätta följa upp vattenkemi, bottenfauna, förekomst av öring och populationen av flodpärlmussla inom ramen för reservatets uppföljning. Även förekomsten av utter är intressant att följa upp.

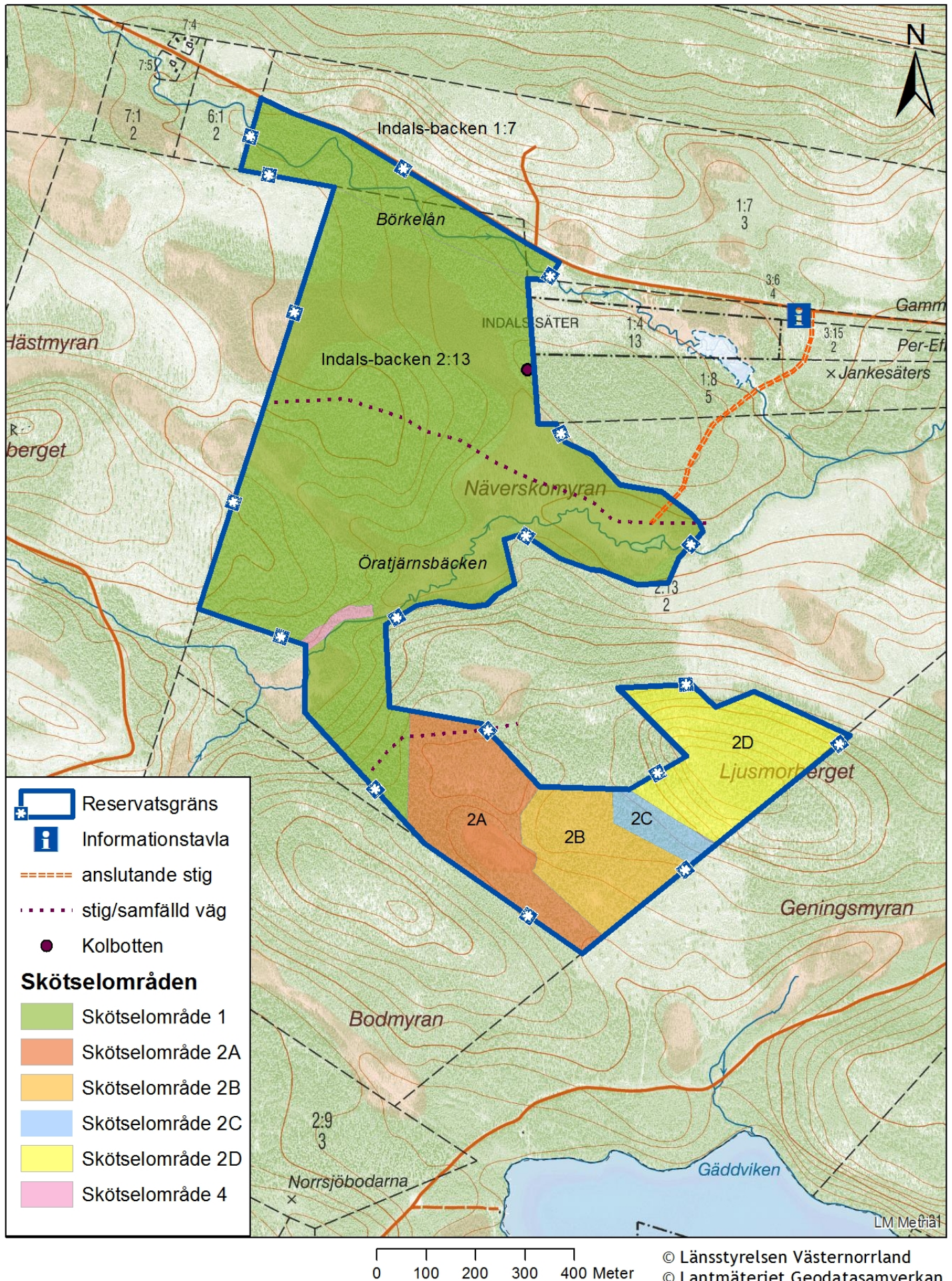
Inför naturvårdsbränning bör fasta foto- och mätpunkter läggas ut. Fotografering och mätning bör göras såväl före som under flera års tid efter bränning. Mätningarna bör dokumentera förändringar av skogsstrukturella variabler som exempelvis trädmortalitet (se vägledning för naturvårdsbränning, länsstyrelsens rapport 2015:3, bilaga 6). Inventeringar av i första hand brandgynnade organismer, bland annat vissa insekter, bör också genomföras för att utvärdera åtgärdernas effekter.

Sammanfattning av uppföljningsbara mål

Skötsel- omr	Kvalitetsmål	Intervall
3	Flodpärlmussla finns i ej minskande populationer.	var 6:e år
3	Vattendragen har tillfredsställande lekbottnar för öring.	löpande tillsyn
3	Börkelån påverkas inte negativt av sedimenttransport från intilliggande väg.	löpande tillsyn
3	Det finns ingen påverkan av flottledsrensning i vattendragen.	
4	Det finns ingen contortatall i naturreservatet.	löpande tillsyn
5	Informationstavla är på plats och i gott skick.	löpande tillsyn
5	Aktuell information om området finns på länsstyrelsens hemsida.	löpande tillsyn

Ljusmorbergets naturreservat

Skötselkarta
2019-06-07
Dnr: 511-385-16

0 100 200 300 400 Meter

© Länsstyrelsen Västernorrland
© Lantmäteriet Geodatasamverkan